

Міністерство освіти і науки України

Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки,
управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО

Матеріали X Міжнародної
науково-практичної конференції

13 травня 2026 р.

Полтава
2026

УДК 351:364-78:355.292(477+100)

Лахижа Микола Іванович,

доктор наук з державного управління, професор

Кульчій Інна Олексіївна,

кандидат наук з державного управління, доцент

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

КОМПЛЕКСНІСТЬ ЯК ВУЗЛОВИЙ ПРИНЦИП ПУБЛІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Вивчення українського та зарубіжного досвіду з питань реінтеграції ветеранів війни, що проводилося нами у рамках науково-дослідного проекту «Інклюзивна екосистема соціально-економічної реінтеграції ветеранів: безпекоорієнтований підхід» та НДТ «Модернізація публічного управління, адміністрування та права в умовах європейської інтеграції» на основі аналізу офіційних матеріалів органів влади та ветеранських організацій України, Болгарії, Польщі, Німеччини та США і опублікованих наукових праць українських та зарубіжних авторів (понад 150 назв) дозволяє виділити та обґрунтувати поняття «комплексності» як вузлового принципу реінтеграції ветеранів. Дослідження продовжується, проте частина матеріалів уже опублікована [1].

В українській мові поняття «комплекс» вживається для позначення сукупності предметів, явищ, дій, властивостей, що становлять одне ціле; переплетіння; вузол [2, с. 874]. Під публічною організацією реінтеграції ветеранів ми розуміємо об'єднання зусиль публічної адміністрації та громадських організацій і недержавних органів (НДО). На нашу думку, комплексність передбачає наявність синергії всіх учасників процесу.

В проєкції на процес публічної організації реінтеграції ветеранів можна говорити про перехід від патерналістського відношення (система пільг) до інклюзивної екосистеми (можливостей), яка характеризується поєднанням зусиль держави, органів місцевого самоврядування та громадськості; включає такі вектори як економічна адаптація, соціальна інтеграція, медична реабілітація, психологічна підтримка, забезпечення можливостей для освіти тощо; забезпечується через створення державних та громадських інституцій (Міністерство у справах ветеранів України, Український ветеранський фонд та інші, формуванням інституту фахівців у справах ветеранів, підтримці ветеранського бізнесу, диджиталізацією (е-ветеран) тощо.

Компаративний аналіз забезпечення комплексного підходу до реінтеграції ветеранів у різних країнах дозволяє зробити висновок про взаємовплив досвіду: з одного боку в Україні стало звичним звертатися до зарубіжного досвіду, з іншого – значною мірою під впливом українсько-російської війни та можливої в перспективі забезпечення власної оборони країнах НАТО почало формуватися нове відношення до ветеранів і визнання українського досвіду сприяння у їх реінтеграції. Отже, можна вести мову про формування спільних підходів, які б враховували інтереси держави, суспільства та ветеранів.

Показовими у цьому відношенні є матеріали міжнародної інформаційної платформи онлайн-спільноти EnableMe Ukraine, створеної для підтримки людей з інвалідністю, ветеранів та членів їх сімей. Стверджується, що «під час багаторічної боротьби за незалежність Україна здобула безцінний скарб – наших ветеранів та їхні родини» [3], а підтримка сімей ветеранів розглядається як чинник національної безпеки та довіри до держави. Розглядаючи приклади роботи з ветеранами та членами їх сімей у Великій Британії, Ізраїлі, Канаді, США та інших країнах, автори відзначають спільне –

«усвідомлення, що інвестувати в родини захисників – це інвестувати в стійкість держави та суспільства. Де уряди пропонують підтримку, там громадськість теж активно долучається – виникають волонтерські ініціативи, благодійні фонди. В результаті формується ціла інфраструктура «ветеранської стійкості», яка допомагає родинам пройти складні етапи (службу, поранення, реабілітацію, повернення додому) з найменшими втратами» [3].

Важливим викликом у всіх країнах є формування позитивної громадської думки про ветеранів, які мають сприйматися як захисники, відношення до яких є ознакою громадської зрілості. Важливо, що це сприяється у країнах Заходу як один із компонентів безпеки і проєктується на Україну, що вже відзначено українськими вченими (Н. Пришляк) [4] Гарантії безпеки для України від ЄС варто розглядати як комплексні, що включають такі компоненти; військову допомогу (фінансування, навчання солдат, постачання зброї); розвиток оборонної спроможності (забезпечення відповідності стандартам НАТО у сфері оборони); економічну стійкість (сприяння розвитку економіки, підтримка енергетичної безпеки); «спільна стабільність» (забезпечення економічної безпеки, протидія кіберзагрозам, реінтеграція ветеранів та інше).

Слід враховувати, що порушення принципу комплексності може зруйнувати ефективність системи. Наприклад, відчуття непотрібності і депресія у ветерана, який отримав якісну медичну допомогу, може виникнути внаслідок відсутності роботи чи проблем у сім'ї. Так само, працевлаштування без фізичної реабілітації може мати наслідком втрату працездатності тощо.

Проведений аналіз дозволяє характеризувати комплексність публічної організації реінтеграції ветеранів війни як явище – організацію системного нерозривного сервісу за активної участі ветеранів та процес переходу від хаотичного періодичного реагування до забезпечення можливостей для ветеранів знати і вміти використовувати переваги, що їм гарантує держава. Комплексність передбачає формування інклюзивної системи захисту ветеранів війни – забезпечення ментальної та фізичної безбар'єрності; децентралізацію – організацію роботи з ветеранами в першу чергу у територіальних громадах; міжсекторну координацію – організацію комплексної роботи через диджиталізацію процесів, створення єдиного цифрового профілю ветерана та забезпечення доступу до електронних баз даних для всіх служб. Звичайно ж, що це потребує особливої уваги до питань безпеки.

Література

1. Лахижа М.І., Кульчій І.О., Діденко О.Г. Створення та розвиток системи реінтеграції ветеранів: досвід держав- членів НАТО. *Успіхи і досягнення у науці*. 2026. №4. С. 2129–2134.
2. Новий тлумачний словник української мови. Т.1. А-К. Київ. Видавництво «Аконіт» 2008. 928 с.
3. Системна підтримка сімей ветеранів – ключовий фактор стійкості та безпеки держави. Enable Me. URL: <https://www.enableme.com.ua/ua/article/sistemna-pidtrimka-simej-veteraniv-klucovij-faktor-stijkosti-ta-bezpeki-derzavi-12560>.
4. Пришляк Н. ЄС працюватиме над питаннями українських ветеранів: це один з компонентів безпеки УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/society/veterani-ukrajini-yes-pracuyvatime-nad-pitannjami-ukrajinskih-veteraniv-shcho-stane-komponentim-bezpeki-13353096.html>.